

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ

A szentendrei középiskolások egészséges életmódbeli és szerhasználati szokásairól

Készítették:

Ikvai-Szabó Emese, Torba Judit

Kelt:

Szentendre, 2005. június

Bevezetés

A szentendrei Kábítószer Egyeztető Fórum célul tűzte ki a városban élő, tanuló fiatalok egészséghez való viszonyának, kábítószer használati szokásainak megismerését. Informális forrásokból tudjuk, tapasztaljuk, hogy a szentendrei tizenévesek körében is jelen van a drog, nincs azonban hiteles képünk arról, pontosan mekkora csoportot, milyen mértékben érint a kábítószer probléma. Az egészségtudatos életforma elősegítése érdekében egy középiskolások körében végzett kutatás keretében igyekeztünk képet kapni a szentendrei tizenévesek szerhasználati és egészséges életmódbeli szokásairól. A kutatásban nem csak a drogok, hanem az egyéb káros szerek használatáról, valamint a fiatalok életmódjáról is tájékozódunk.

1. A kutatás módszertana, a minta alapjellemzői

A kutatás módszerül a kérdőíves kérdezést alkalmaztuk. A kérdőíveket önállóan, interneten keresztül töltötték ki a diákok.¹ A kutatás fent kifejtett céljaihoz igazodva több kérdésblokkban vizsgáldunk a következő dimenziókat követve:

- Iskolához és tanuláshoz való viszony
- Jövőkép, értékrend, szabadidő-eltöltés módjai
- Egészséges életmódhoz való viszony, egészségi állapot jellemzői
- Szerhasználati szokások
- Családi, anyagi háttér és néhány alapjellemző (nem, kor, iskolatípus) meghatározása

A vizsgálatba négy szentendrei középiskola került be (Petzelt József Szakképző Iskola, Móricz Zsigmond Gimnázium, II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola és Gimnázium, Szentendrei Református Gimnázium), melyek közül két hatosztályos és két 4 osztályos rendszerben működő középiskola, három gimnázium, és egy szakképző iskola. A négy intézmény közül egy egyházi, három önkormányzati fenntartású iskola került a mintába.²

Minden iskolában egy-egy 9., 10. és 11. évfolyamos osztályt vontunk be a vizsgálatba. Összesen 281 kitöltött kérdőív érkezett be.

¹ Az internetes kérdezés előnye, hogy az adatok mechanikus rögzítésének kihagyásával gyorsabban, pontosabban elvégezhető az adatelemzés, ugyanakkor azonban az adatvesztés valószínűsége is nagyobb.

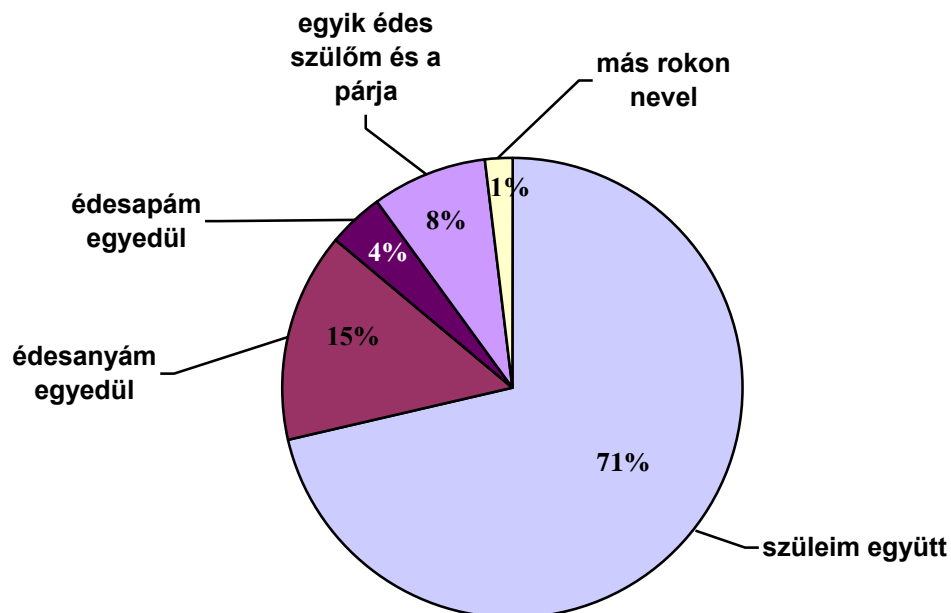
² Szentendrén a mintába került négy középiskolán kívül még kettő – egy országos vonzáskörű tiszthelyettesi szakképző iskola és egy katolikus gimnázium – működik, tehát a vizsgálatba bevont iskolák majdnem lefedik a város középiskolás rétegét.

A megkérdezett fiatalok 55%-a lány, 45%-a fiú. 95%-uk a 15-18 éves korosztályba tartozik. A vizsgálatba bevont iskolák diákjai egyenlő arányban szerepelnek a mintában, az alábbi évfolyamok szerinti megoszlásban:

	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	összesen
Petzelt	42%	33%	25%	24%
Móricz	38%	27%	35%	27%
Rákóczi	41%	32%	27%	25%
Református	41%	25%	34%	24%
összesen	41%	29%	30%	100%

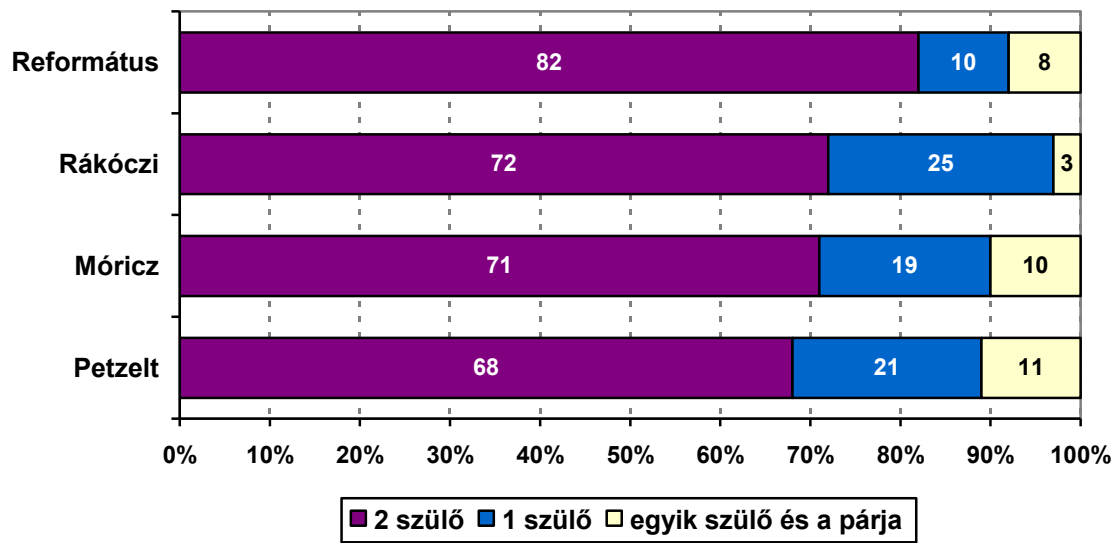
A családok összetétele az alábbiak szerint alakul a megkérdezettek körében:

Ki nevel?

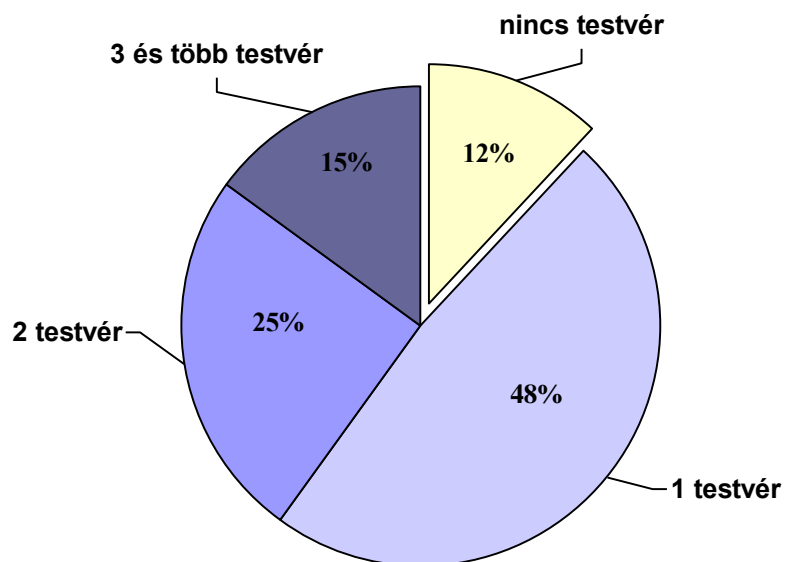

Látható, hogy a Református Gimnáziumba járó gyerekek élnek legnagyobb arányban ép családban, a Petzelt Szakképző Iskolában a legnagyobb a csonka, vagy újrastukturált családban élő diákok aránya.

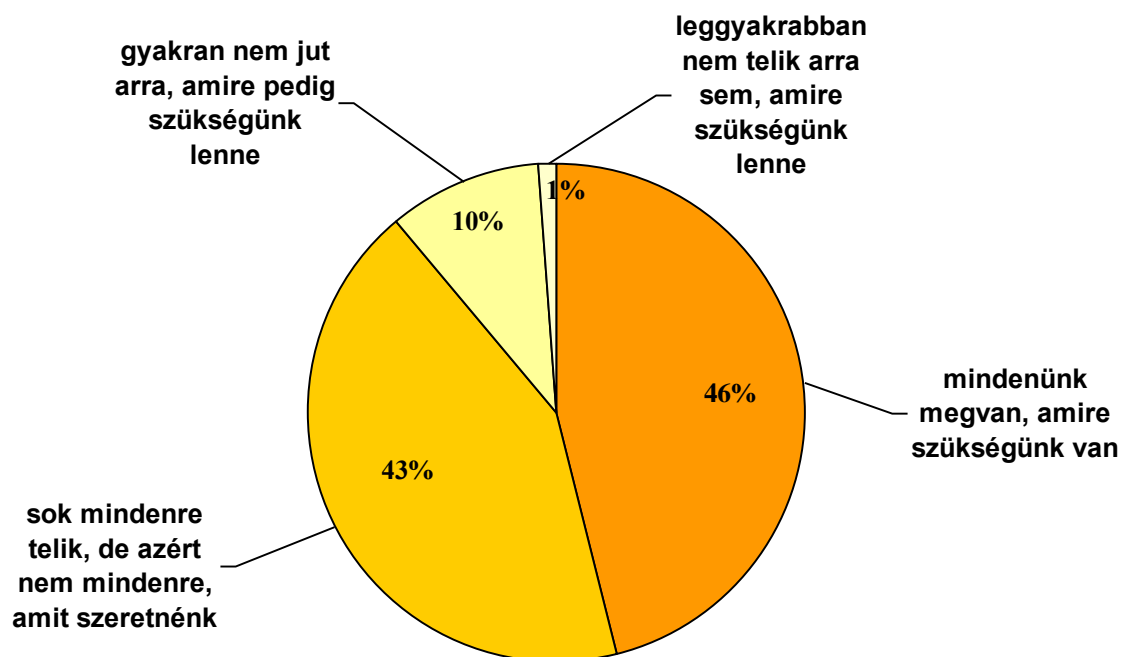
Ki nevel?

Testvérek száma

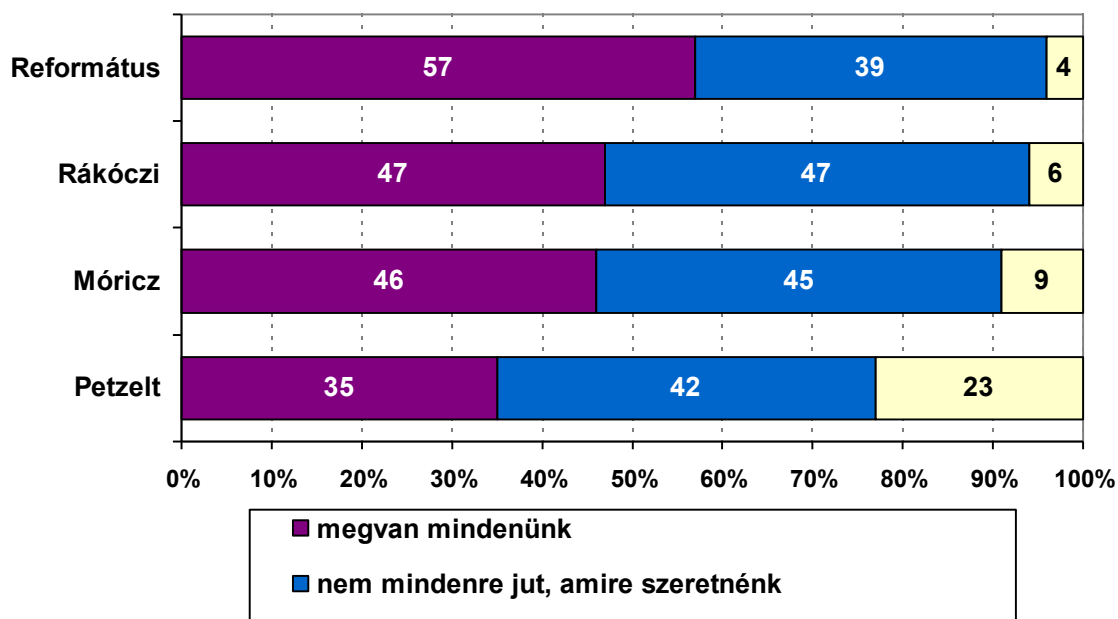

Anyagi helyzet

A többi iskolához képest kiemelkedően magas a petzeltesek körében a gyakran nélkülöző családban élők aránya. A legtöbb jómódú családban élő diák a Reformtus Gimnáziumba járók közül kerül ki.

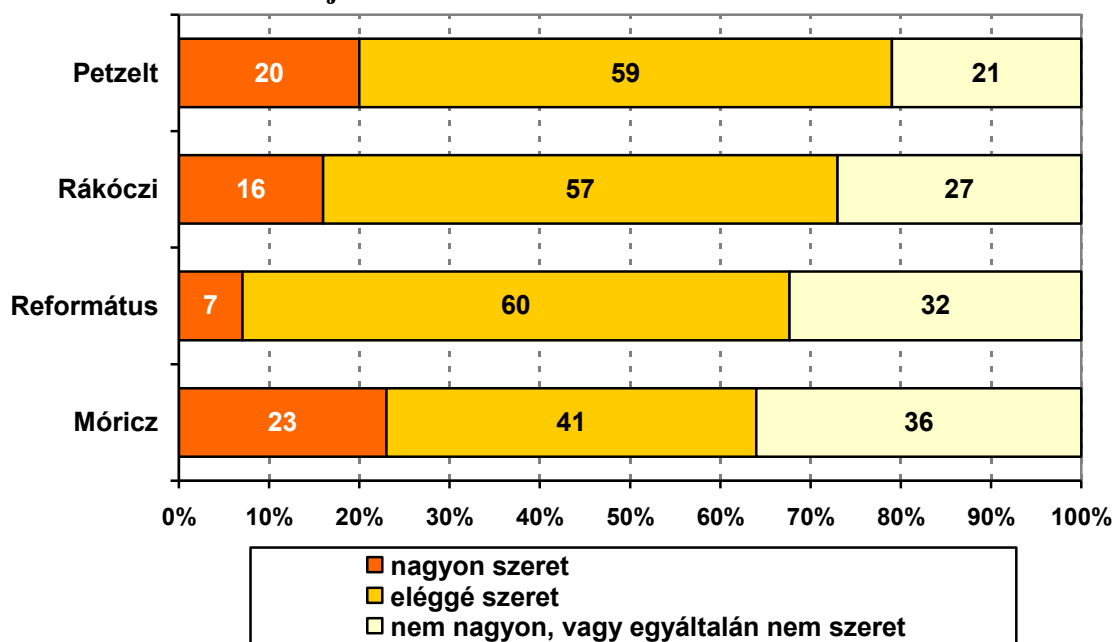
Anyagi helyzet

2. Iskolához és tanuláshoz való viszony

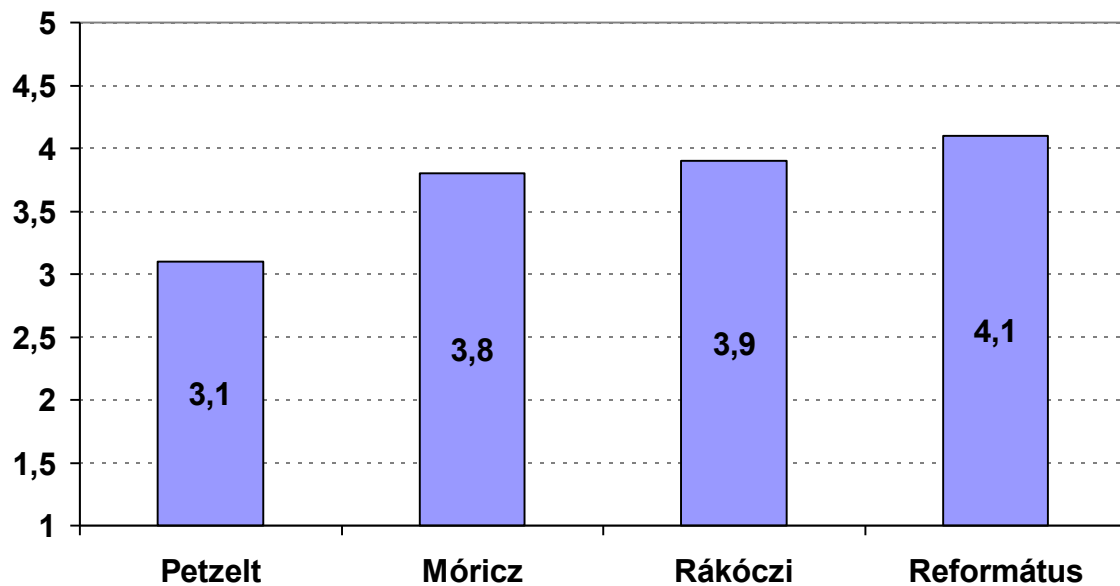
A diákok iskolájukhoz való viszonyát azzal a kérdéssel a legegyszerűbb megragadni, hogy szeretnek -e az iskolájukba járni. Általánosságban elmondható, hogy a fiatalok túlnyomó többsége eléggé, vagy nagyon szereti saját iskoláját. Az iskoláját nagyon szereti a diákok 17, eléggé szereti 54%-uk, negyedük nem nagyon szereti, és 4%, aki egyáltalán nem szereti. Ami egyértelműen megkülönbözteti a négy iskola diákjait, az egyrészt az, hogy a református gimnázium tanulói körében a legalacsonyabb azok aránya, akik nagyon szeretik iskolájukat (7%), míg a petzeltes diákok között a legkisebb az iskolába járni nem nagyon, vagy egyáltalán nem szeretők aránya (21%).

Szeretsz ebbe az iskolába járni?

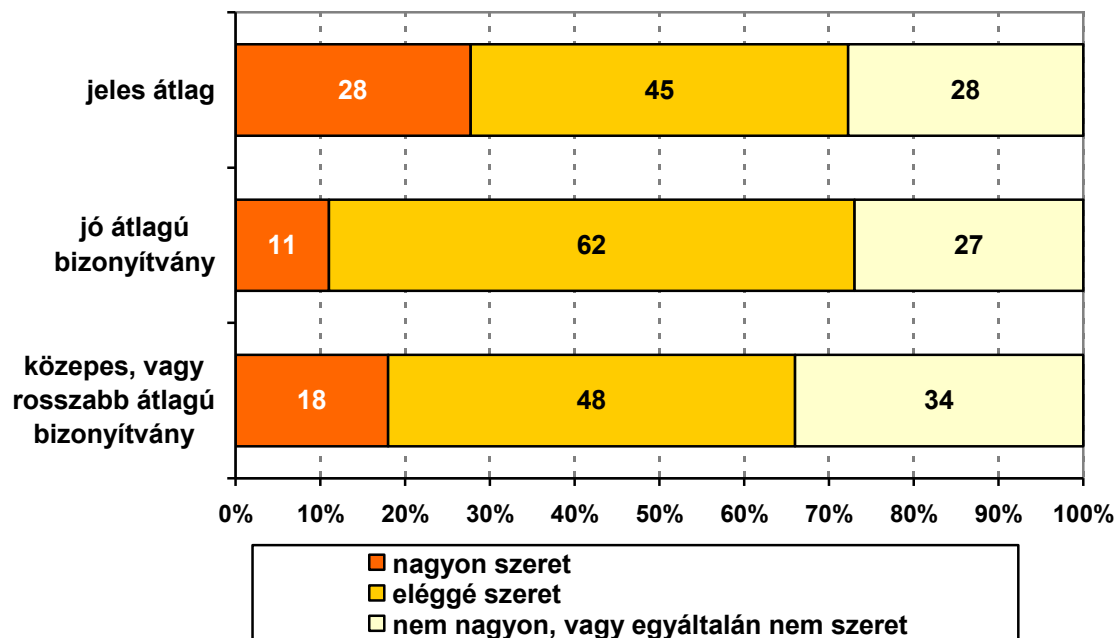
Az utolsó év végi bizonyítvány eredményei alapján (az összes válaszadó diák átlagos érdemjegye 3,7) a petzeltes diákok átlagos tanulmányi eredménye (3,1) rosszabb, mint a gimnazistáké, és a fiúké átlagosan rosszabb (3,6), mint a lányoké (3,9).

Milyen volt az utolsó év végi bizonyítványod? (fiúk: 3,6; lányok: 3,9)

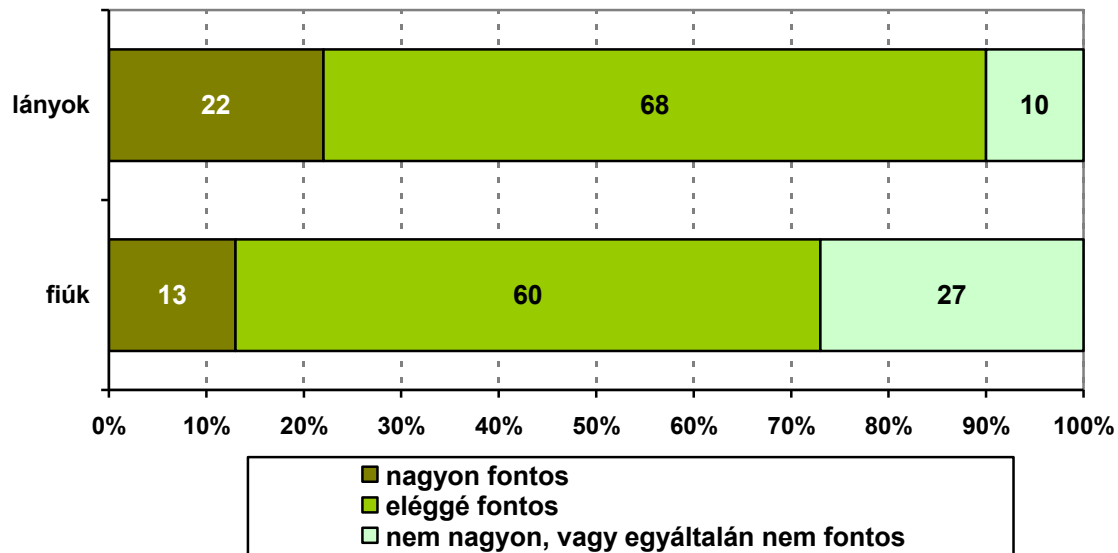
Feltételeztük, hogy a tanulmányaikban sikeres diákok nagyobb valószínűséggel szeretik az iskolájukat, mint a kevésbé jó tanulmányi eredményeket elérők. Az összefüggés különösen abban mutatkozik meg, hogy a jeles átlagú diákok körében a legmagasabb az iskolájukat nagyon szeretők aránya.

Szeretsz ebbe az iskolába járni?

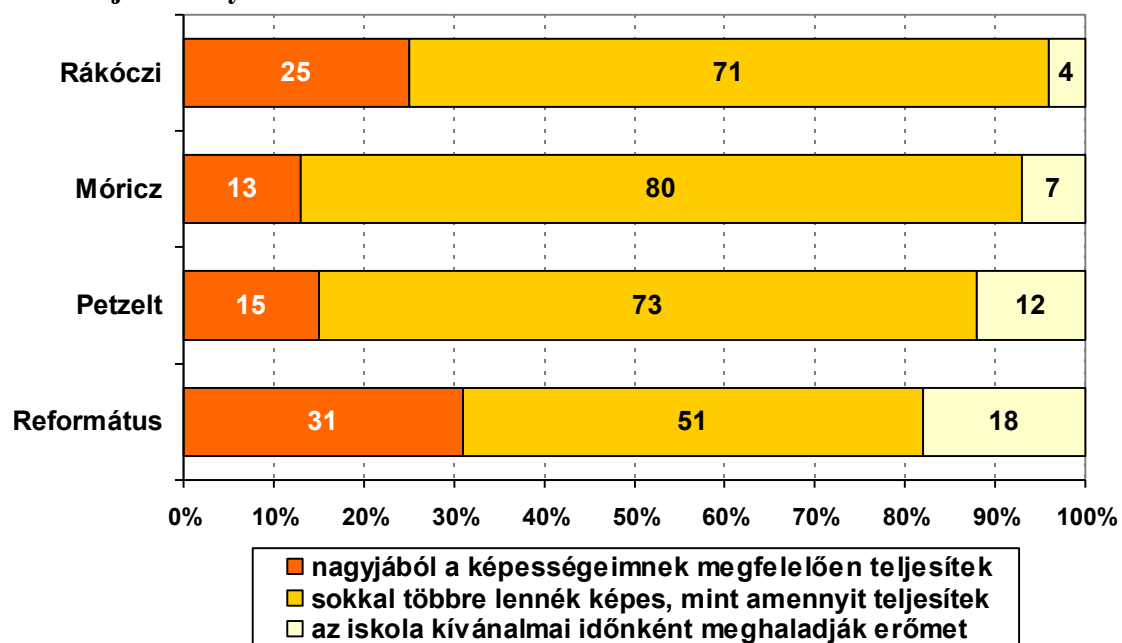
A diákok közel negyede számára nagyon fontos, további kétharmad részük számára eléggé fontos a tanulás. Ebből a szempontból a fiúk és lányok között találtunk jelentős különbséget: a lányok életében sokkal fontosabb szerepet tölt be a tanulás.

Mennyire fontos számodra a tanulás?

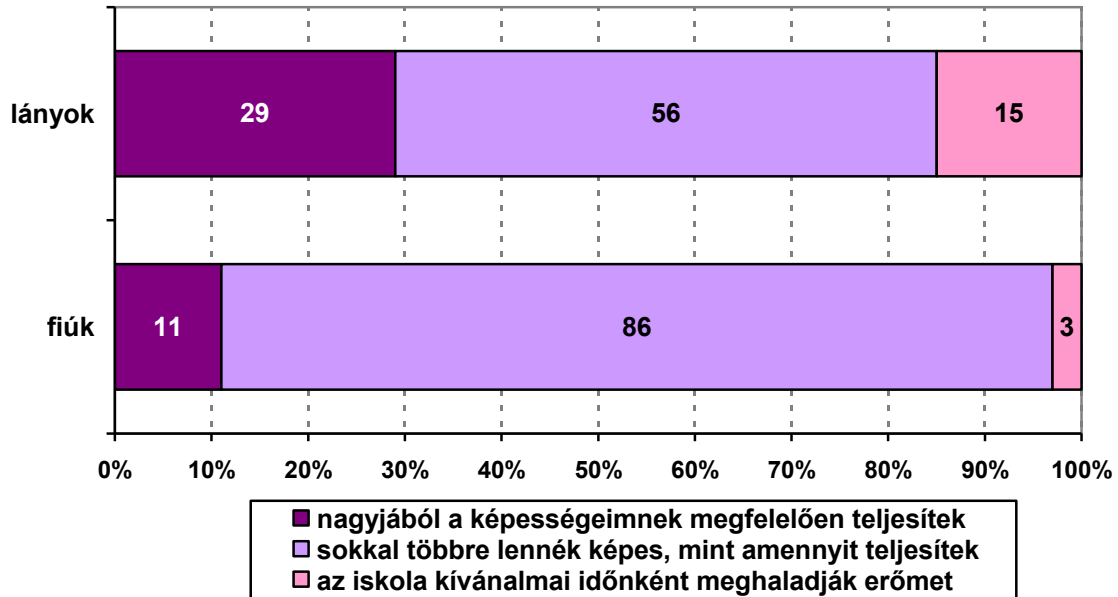
Az iskolához való viszony vizsgálatában az iskolai teljesítmények szubjektív megítélésére is kitértünk. A diákok válasza alapján úgy tűnik, hogy leginkább a Református Gimnázium állít fel olyan követelményeket, amelyek meghaladják a tanulók erejét.

Iskolai teljesítmény

Fontos nemek közti különbségnek látszik, hogy a fiúk sokkal inkább érzik úgy, hogy a képességeikhez képest kevesebbet teljesítenek, míg a lányok szorgalmasabbak, viszont nagyobb részük érzi úgy, hogy a követelmények meghaladják képességeiket.

Iskolai teljesítmény

3. Jövőkép, értékrend

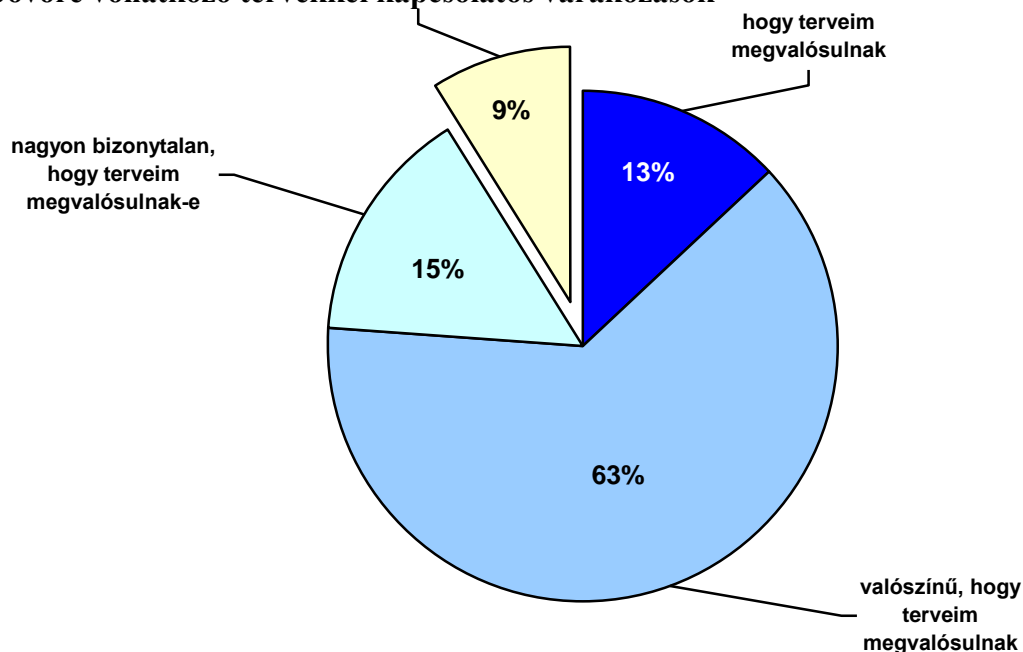
Jövőre vonatkozó terveikről kérdezve a fiatalokat, kiderült, hogy negyedük pontosan tudja, hogy mivel szeretne foglalkozni élete folyamán, 15%-uknak viszont erről még egyáltalán nincs elképzelése.

A jövőbeli foglalkozásra vonatkozó tervek határozottsága függ attól, hogy mennyire fontosak a diákok számára az iskolai tanulmányaik: azok körében, akik nagyon fontosnak tartják a tanulást, 44% a pontos tervvel rendelkezők aránya. Ezzel szemben, akik számára a tanulás nem fontos, csak 16%-os valószínűséggel alakítottak ki határozott elképzelést a jövőbeli foglalkozásukkal kapcsolatban.

Megkértük a fiatalokat, írják le, milyen terveik vannak a jövőt illetően, mi mindent szeretnének felnőtt korukra elérni.

A legtöbb válaszadó (78%) említett biztos munkahellyel, szakmai sikerekkel kapcsolatos tervet, kétötödük tanulással, több mint harmaduk (36%) boldog családi élettel kapcsolatos vágyakat. Érdekes lehet, hogy a diákok 7%-a tervez hosszabb külföldi utat, esetleg más országban való munkavállalást, letelepedést. Közel azonos a jövőre vonatkozó terveik megvalósulásában biztos, illetve nagyon bizonytalan diákok aránya (13, ill. 15%). Ezzel együtt a jövője alakulását tekintve a fiatalok döntő többsége (78%) inkább derűlátónak tartja magát.

Jövőre vonatkozó tervekkel kapcsolatos várakozások

Megkértük a diákokat, hogy nyolc felsorolt értéket állítsanak fontossági sorrendbe. Eszerint a fiatalok számára fontosabbnak bizonyultak az immateriális értékek. Átlagosan legfontosabbak az egészség, a boldog családi élet, a szerelem és a baráti kapcsolatok bizonyultak. (Érdekes, hogy ehhez képest a jövőre vonatkozó vágyaik között csak igen kevesen – 3%-nyian – említették az egészséget, kevesebb mint kétötödük a családi életet szemben a biztos munkahellyel és szakmai sikerekkel, melyet több mint háromnegyedük szeretne felnőttkorára elérni.)

értékek	átlagos rangsorszám (1: legfontosabb – 8: legkevésbé fontos)
egészség	3,17
boldog családi élet	3,24
szerelem	3,82
barátok, társaság	3,99
anyagi jólét	4,56
sikeres munka	4,96
jó munkahely	5,00
önállóság	5,24

Iskolánként különbség tapasztalható az egészség és a szerelem fontosságának megítélésében: a négy iskola közül mindkét értéket leginkább a Református Gimnázium tanulói tartják fontosnak, míg a petzeltések a legkevésbé.

Fiúk és lányok értékrendje közti különbséget mutatja, hogy a lányok a fiúknál átlagosan fontosabbnak tartják az egészséget és a boldog családi életet, míg a fiúk életében a lányokénál nagyobb szerepe van az anyagi jólétnek.

A megkérdezett fiatalok közel harmada számára egyáltalán nincs jelentősége a vallásos hitnek, csupán 13%-uk életében tölt be nagyon jelentős szerepet. Érthetően a Református Gimnázium tanulói számára bír a legnagyobb jelentőséggel: harmaduk számára nagyon jelentős, további 47%-uknak elég jelentős a hit szerepe. Legkevésbé a móríczosok bizonyultak vallásosnak.

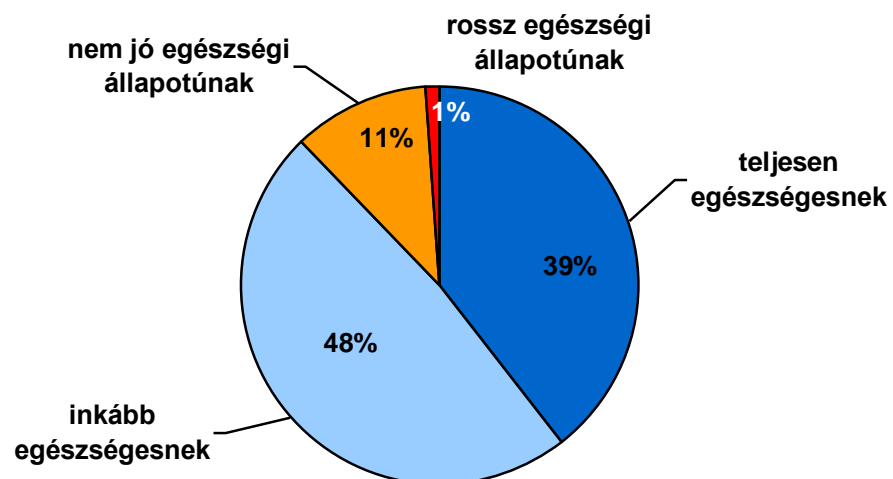
4. Egészség

Az egészség témakörén belül a testi-lelki egészséget vizsgáltuk. A válaszoló fiatalok kétötöde teljesen, további 48%-a inkább egészségesnek érzi magát. Több mint tizedük nem tartja jónak egészségi állapotát, rossznak azonban, csak 1%-uk tartja.

Életmódjukban jóval kevesebben követik az egészséges élet szabályait. Saját bevallásuk szerint 21%-uk él teljesen, 72%-uk részben egészségesen, 7%-uk pedig egészségtelenül.

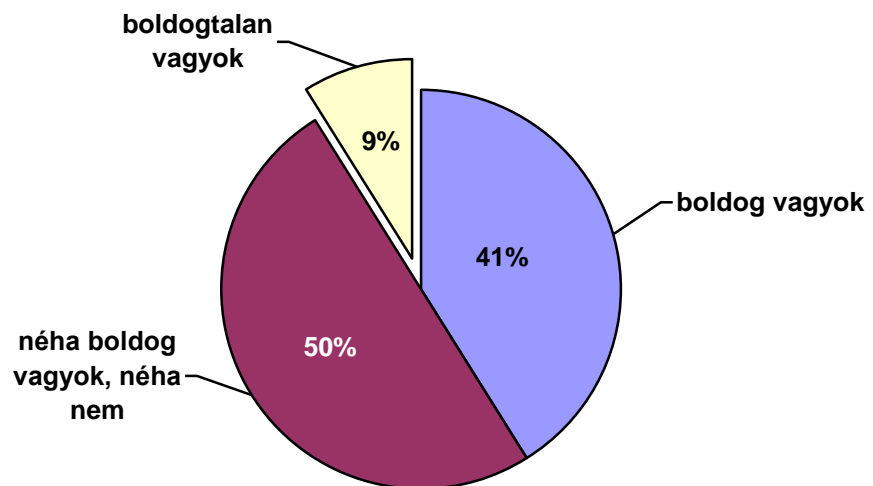
Azok körében, akiknek mindenük megvan, 91%, viszont, akik gyakran még az alapvető szükségleteiket sem tudják kielégíteni, csak 50%-a érzi magát egészségesnek.

Mennyire érzi magát egészségesnek?

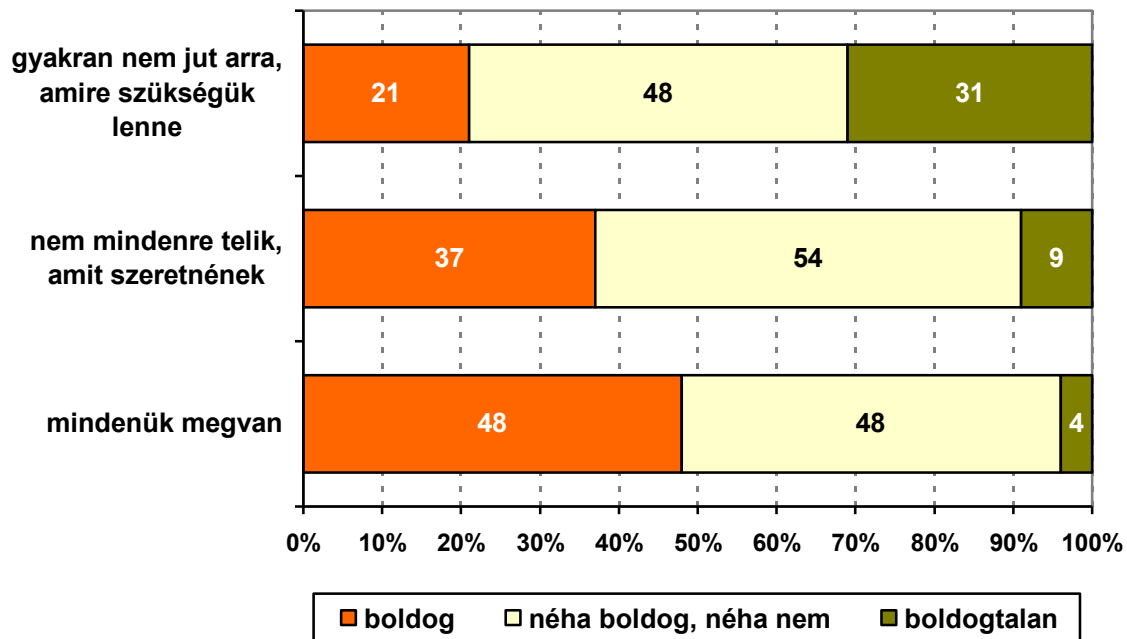
A lelki egészség mutatója, hogy ki mennyire érzi magát boldognak. A válaszadók felére a változó lelkiállapot jellemző, kétötödük azonban egyértelműen boldognak érzi magát.

Boldognak érzi-e magát?

Megdöbbenő összefüggés látszik a család anyagi helyzete és a megkérdezett fiatalok lelkiállapota között.

Anyagi helyzet és lelkiállapot összefüggése

A válaszoló fiatalok több mint negyede küzd valamilyen állandó vagy visszatérő egészségügyi problémával. Leggyakrabban az allergiás, mozgásszervi és keringési megbetegedéseket említették.

A fiatalok közel kétharmada szerint az egészséget elsősorban az életmód határozza meg, egyharmaduk kizárólag az életmódot tekinti felelősnek az

egészségi állapotért. (Csupán 5%-uk szerint kizárólag orvosi kérdés az egészség.)

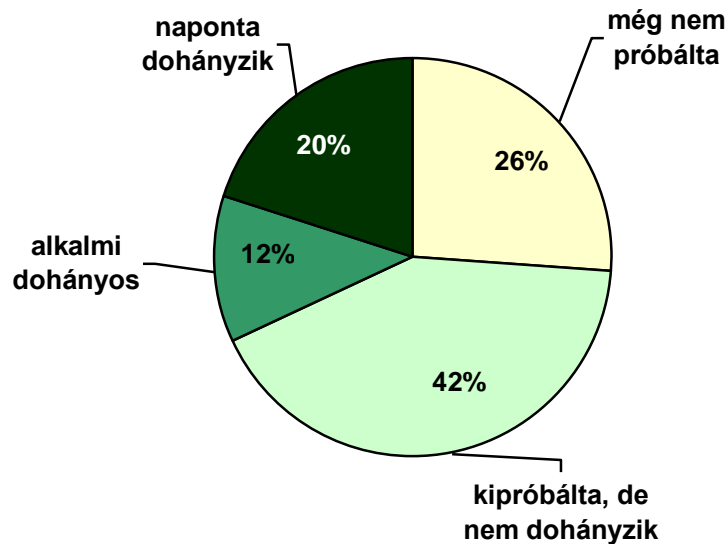
Ahhoz képest, hogy a fiataloknak csupán 21%-a folytat egészséges életmódot, közel ekkora hányaduk (19%) szerint már fiatal korban eldől, hogy milyen betegségeket szerzünk felnőtt korunkra és 79%-uk tisztában van azzal, hogy fiatalon is sokat lehet tenni felnőtt kori egészségünkért.

Az életmódjukban a dohányzást, alkohol- és drogfogyasztást, a helytelen táplálkozást és a kevés mozgást tartják leggyakrabban előforduló káros szokásoknak. Az összes válaszadó harmada említette valamilyen egészségkárosító szer (cigaretta, alkohol, drog) fogyasztását, több mint felük pedig valamilyen egyéb káros életmódbeli szokást (táplálkozással, mozgással, környezeti ártalmakkal kapcsolatban). 17%-uk bevallása szerint mind káros szerek használatával, mind egészségtelen életmóddal rontják egészségi állapotukat.

5. Szerhasználat

Szerhasználaton a fiatalok dohányzási, alkohol- és kábítószer-fogyasztási szokásait értjük.

Dohányzás

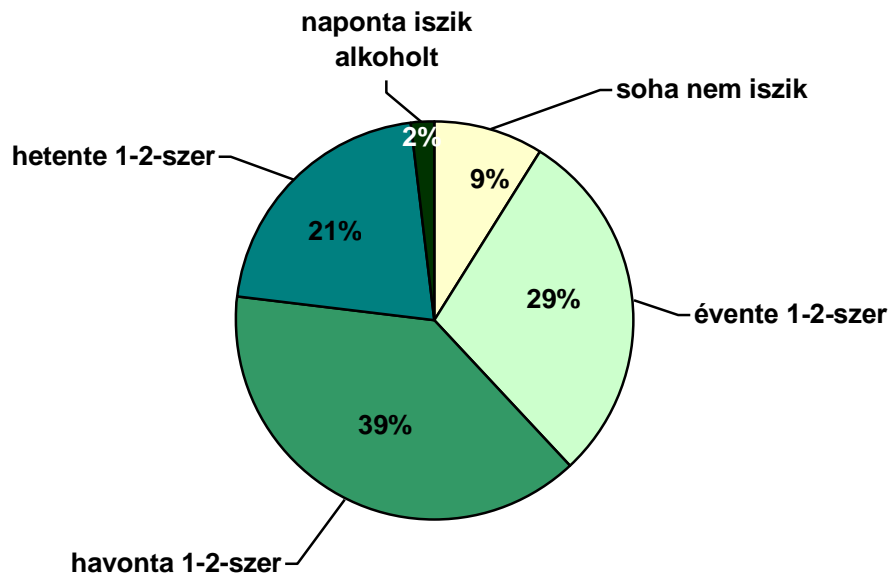
A legkisebb mértékben a Református Gimnázium diákjaira jellemző a dohányzás: ők dohányoznak a legkisebb arányban naponta, és körükben a legmagasabb a cigarettát még nem próbálták aránya.

A móríczos és petzeltés diákok több mint negyede napi rendszerességgel dohányzik. Ez az arány jóval alacsonyabb a rákóczi, illetve a Református Gimnázium tanulói körében.

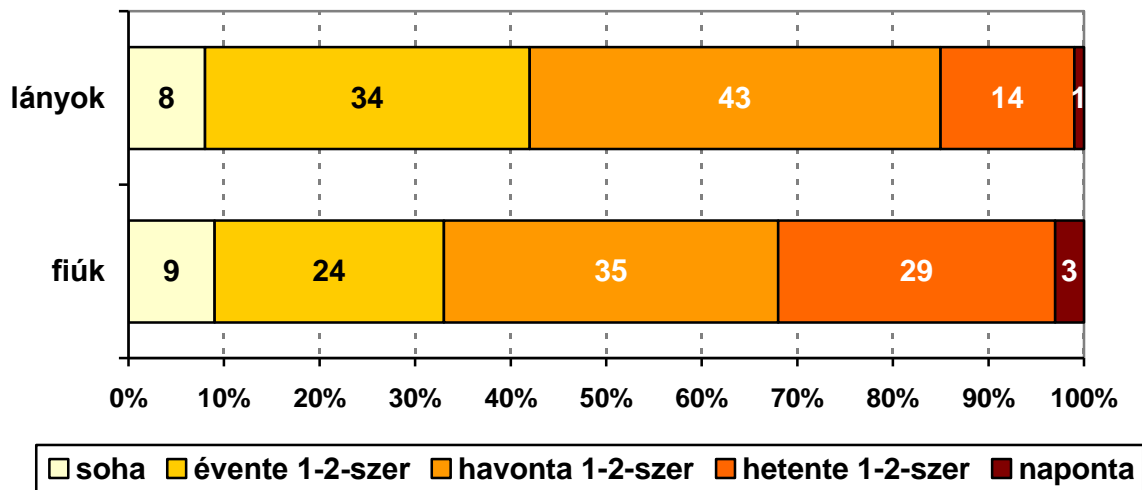
Dohányzás gyakorisága iskolánként

	Petzelt	Mórícz	Rákóczi	Református
Még nem próbálta ki	9%	25%	29%	40%
Kipróbálta, de nem dohányzik	54%	35%	44%	37%
Alkalmi dohányos (heti 1-2)	10%	13%	13%	13%
Naponta dohányzik	27%	26%	14%	10%

Alkoholfogyasztás

Alkoholfogyasztás gyakorisága nemenként

A megkérdezett diákok 41%-a próbált már ki, 22%-uk legalább alkalmanként használ valamilyen kábítószer.³ A használat, illetve a kipróbálás nem differenciálható életkor szerint a 15-18 évesek csoportján belül.

A kipróbálásban nem, viszont a legalább alkalmi droghasználatban tapasztalható nemek közötti különbség: a fiúk 28, a lányok 17%-a használ valamilyen kábítószer.

Iskolák szerint jelentős különbség mutatkozik: a legalacsonyabb a drogot használó, illetve már kipróbált diákok aránya a Református Gimnáziumban, mindkét esetben a legmagasabb a Petzelt József Szakképző Iskola diákjai körében.

³ A kipróbált kábítószernek közé a könnyű és kemény drogok is beleértendők.

Drogot használók és kipróbáltak aránya iskolánként

	Petzelt	Móricz	Rákóczi	Református
Kipróbálta	55%	45%	34%	28%
Használja	34%	28%	16%	12%

A család összetétele szempontjából olyan különbséget találtunk, hogy a mindkét édes szülőjükkel együtt élő fiatalok a többiekénél kisebb valószínűséggel próbáltak, illetve használnak valamilyen kábítószerrel. Az összes megkérdezett 41%-a próbált, 22%-a használ drogot, ezzel szemben a teljes családban élő fiatalok 37, illetve 19%-a.

Azok körében a legmagasabb a drogot használók, illetve kipróbáltak aránya, akik úgy érzik, hogy sokkal többre lennének képesek, mint amennyit teljesítenek.

Drogot használók és kipróbáltak aránya szubjektív iskolai teljesítmény szerint

	Nagyjából képségeinek megfelelően teljesít	Sokkal többre lenne képes, mint amennyit teljesít	Az iskola kívánalmi néha meghaladják erejét
Kipróbálta	22%	47%	39%
Használja	7%	29%	7%

Minél pontosabb elképzelése van a fiataloknak arról, mivel szeretnének foglalkozni a jövőben, annál kisebb a valószínűsége annak, hogy használnak, illetve már kipróbáltak valamilyen kábítószerrel.

Drogot használók és kipróbáltak aránya jövőjükéről való elképzelések szerint

	Pontosan tudja, mivel szeretne foglalkozni	Körülbelül tudja, mivel szeretne foglalkozni	Még nem alakult ki, mivel szeretne foglalkozni
Kipróbálta	26%	42%	57%
Használja	12%	22%	41%

Erős összefüggést mutat a kábítószer használata, illetve kipróbálása és az egyéb káros szerek használata. Minél gyakrabban dohányzik, vagy iszik alkoholt valaki, annál valószínűbb, hogy használja, illetve kipróbálta már a kábítószerrel. A rendszeresen dohányzók 62, illetve 84, a rendszeresen ivók 43, illetve 71%-a használt, illetve próbált már ki valamilyen kábítószerrel.

Drogot használók és kipróbáltak aránya a dohányzás gyakoriságához viszonyítva

	Soha nem dohányzik	Kipróbálta, de nem dohányzik	Alkalmi dohányos	Naponta dohányzik
Kipróbálta	7%	36%	57%	84%
Használja	1%	16%	26%	62%

Drogot használók és kipróbáltak aránya az alkoholfogyasztás gyakoriságához viszonyítva

	Soha nem iszik alkoholt	Évente 1-2szer iszik alkoholt	Havonta 1-2szer iszik alkoholt	Legalább hetente iszik alkoholt
Kipróbálta	13%	20%	45%	71%
Használja	4%	10%	24%	43%

Az egyes drogfajták fogyasztásának gyakorisága

	Egyszer kipróbálta	Többször kipróbálta	Rendszeresen használja	Valaha használta
Fű	14%	15%	4%	33%
Gyógyszer + alkohol	9%	4%	0%	13%
Altató, nyugtató	5%	4%	0%	9%
Speed	4%	3%	0%	7%
Ecstasy	2%	4%	1%	7%
Szipuzás	2%	3%	0%	5%
Más drogok	2%	3%	1%	6%
Kokain	2%	0%	0%	2%
LSD	1%	1%	0%	2%
Crack	1%	0%	0%	1%
Ópiát	0%	0%	0%	0%

A kipróbálás mellett a rendszeres, vagy legalább alkalmi droghasználat összefüggéseit is vizsgáltuk. A válaszadó fiatalok 22%-a legalább alkalmanként használ valamilyen drogot.

Egyharmada drogozik azoknak a fiataloknak, akiknek a baráti körében van rendszeresen drogozó, azonban akiknek a legtöbb barátja drogos, 87%-os valószínűséggel használ valamilyen kábítószer. (Nem a kipróbálásról, hanem a többszöri használatról van szó!) A drogos barátok hatása a kábítószer kipróbálásánál is érvényesül.

6. Az egészséges életmóddal kapcsolatos témák iránti érdeklődés, tájékozódás

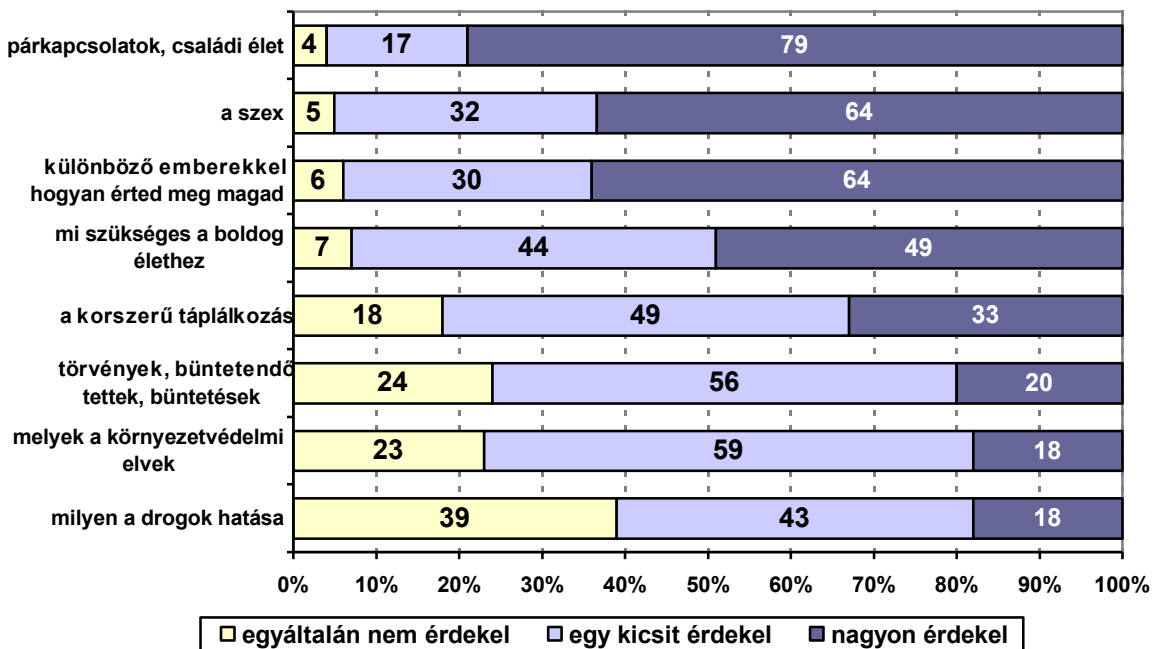
8 olyan témakörrel faggattuk a fiatalokat, amelyek egyrészt a mindennapi életben, másrészt az iskolai alternatív tanmenetben megtárgyalásra kerülnek, folyamatosan foglalkoztatják őket. A felsorolt témák közül a megkérdezett diákok leginkább a párkapcsolatok és boldog családi élet; sexualitás; emberi kapcsolatok és kommunikáció iránt érdeklődnek. Ezekben a témákban a válaszadó fiatalok negyede, illetve fele az általa szükségesnek véltnél kevesebb információval rendelkezik.

A szexualitásról és az emberi kapcsolatokról legszívesebben barátaiktól, a párkapcsolat és családi élet tárgykörében a leginkább szüleiktől fogadnának el információt.

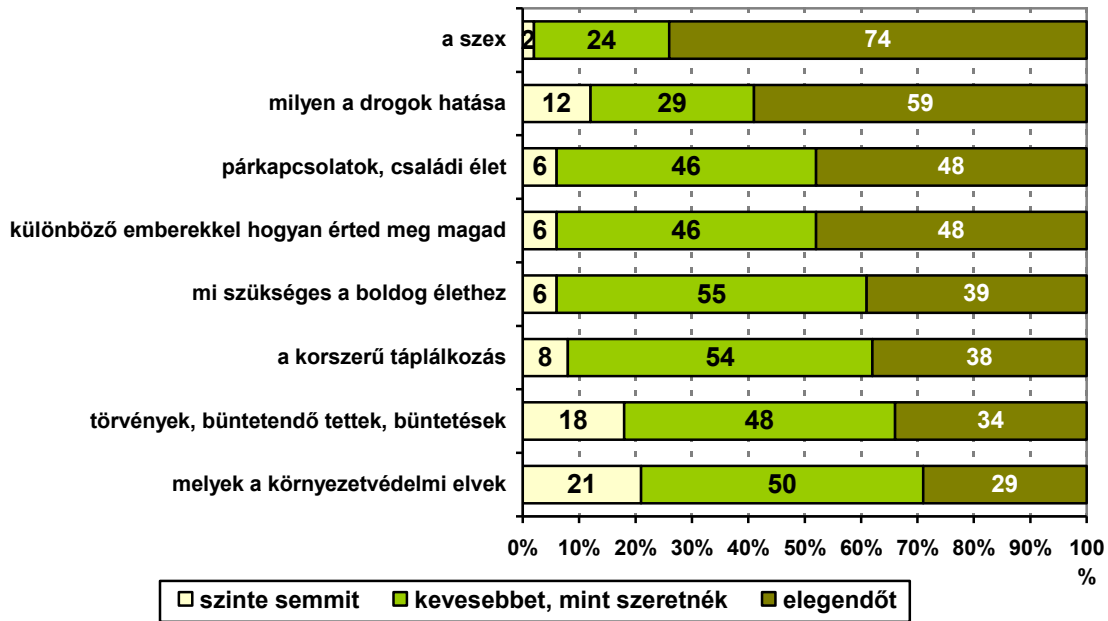
A középiskolások bizonyos témákban leginkább külső szakértők véleményére adnak. Ilyenek a jog, a drogok, a korszerű táplálkozás és a környezetvédelem témakörei.

Tanáraiktól leginkább a környezetvédelmet és a jogot érintő kérdésekben fogadnának el tanácsot.

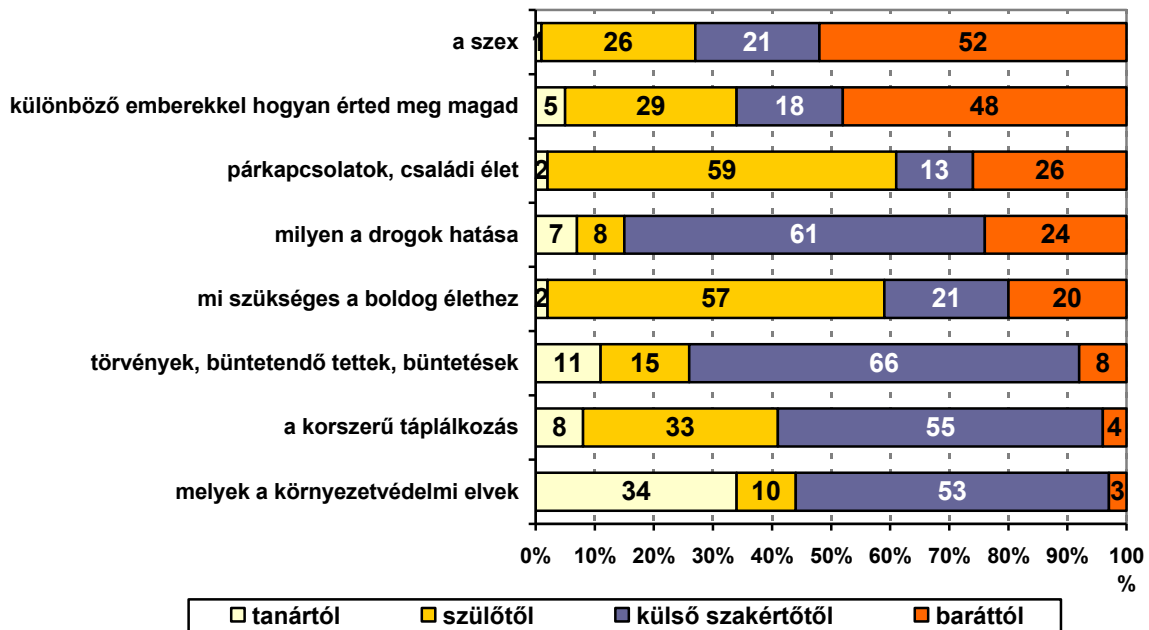
Különböző témák iránti érdeklődés

Különböző témákban való tájékozottság

Különböző témákban kiktől fogadna szívesen információt, tanácsot

Összességében elmondható, hogy a megkérdezett középiskolás fiatalok számára fontos az egészség, és tisztában vannak az életmódnak a felnőtt, illetve időskori egészségi állapotra gyakorolt hatásával. Ennek ellenére többségük mindennapi életében nem követi az egészséges életmód szabályait, harmaduk rendszeresen él valamilyen egészségkárosító szerrel. Több mint negyed részük, már a felnőttkor küszöbén valamilyen állandó betegséggel, visszatérő panasszal kénytelen együtt élni.